

UTFORDRINGEN FRA DE IKKE-KRISTNE RELIGIONER

av

RAJAH B. MANIKAM

I denne artikkel kommer jeg særlig til å behandle konkurrentene til kristendommen i den del av verden jeg selv kommer fra, men jeg tør si at disse konkurrenter også til en viss grad har innflytelse på livet i andre deler av verden.

Jeg kommer fra Øst Asia. Det er viktig allerede i begynnelsen å si noen få ord om den aktuelle situasjon i Øst Asia når det gjelder denne utfordring til kristendommen. Hvis man flyr fra Karachi i Pakistan til Seoul i Korea, Tokio i Japan, Manila på Filippinene, Colombo på Ceylon, og deretter vender tilbake til Karachi, så har man dekket en tyvendedel av jordens flateinnhold, og på denne tyvendedel av jorden lever halvparten av menneskeheten. De andre nitten tyvendedeler av verden huser resten av menneskeheten. Altså, det som angår livet og livsforholdene i denne del av verden, angår halvparten av menneskeheten, og det må nødvendigvis også ha en viss betydning for den andre halvpart.

Det er i disse strøk at kristendommen må komme i kamp med de gamle klassiske verdensreligioner: hinduismen, buddhismen, islam, shintoismen, konfusianismen etc. Det er ikke i Vesten at kristendommen må kjempe mot disse religioner, men det er i denne del av verden, og bare der, at kristendommen må møte utfordringen fra de religioner som nå reiser seg med ny kraft.

Jeg har valgt ut tre store konkurrenter til kristendommen fra den religiøse valplass. Jeg vil gjerne gjøre rede for de utfordringer som kommer fra fornyelsen av disse tre store verdensreligioner: hinduismen, islam og buddhismen. I stedet for å dø

ut er disse religioner blitt gjenoppvekket og reiser hodet mot kristendommens eksklusive krav. Derfor må de som tilhører den kristne tro, lære å forstå de utfordringer som møter den fra disse gjenopplivede, fremstormende religioner.

La meg begynne med *hinduismen*.

Hvem er en hindu? Den eneste definisjon man kan forsøke å gi, er at en hindu er en person som er født i den hinduiske tro, i en hindu-familie, og som ikke åpent har forlatt den hinduiske tro. Dette kan lyde merkelig, men det inneholder en god del sannhet. I motsetning til islam eller buddhismen eller kristendommen har hinduismen ingen konfesjon, ingen trosbekjennelse, ingen grunnlegger. Den er en måte å leve på. Den er meget gammel, med opprinnelse i den grå fortid, og den har opptatt i seg mange ting underveis gjennom verden – mangen tilvekst, mange verdifulle elementer fra andre religioner. Renset og reformert trer den i dag frem som en utfordring til kristendommens eksklusive krav.

Det er i verden i dag rundt regnet 285 000 000 hinduer, i sannhet et veldig tall. Majoriteten bor i mitt land, i India. Man kan være sikker på å se hinduismen praktisert av immigranter fra India i andre deler av verden. Man vil møte hindu swamier og yogier også i Vesten. Hele Indonesia var under hinduismens herredømme inntil islam kom til Indonesia og drev den ut. I dag er det som er tilbake av hinduismen i Indonesia, for det meste det man kan se i liv, danser og musikk på Java, og på den vakre øya Bali.

Hva er hinduisme? Og hva er dens utfordring til kristendommen? Hinduismen er meget eklektisk. Den rommer alle former for religiøs tro. Den har primitiv animisme for primitive mennesker som kan tro på den og få noe ut av den. Den har populær polyteisme, mange guder, og de som gjerne vil tro på disse gudene, kan gjøre det. Den har pietistisk teisme med en personlig gud, og filosofisk monisme som i stor utstrekning er ideologisk. Den har også agnostisk mystisisme som gjør deg til

ett med Gud, slik at forskjellen mellom deg og Gud ikke eksisterer. Som vi ser, er hinduisme noe som er meget eklektisk, elastisk, noe som enhver på et hvilket som helst trinn i livet kan finne sin egen tilfredsstillende og inspirasjon for livet i.

Imidlertid er det fire grunnleggende forutsetninger i hinduismen i dag som utgjør en mektig appell til menneskene i verden, selv til de kristne. Den første forutsetning er at det finnes en opprinnelig virkelighet. Det er et faktum at det til syvende og sist er *en* virkelighet, kall det hva du vil — Brahma, Gud, Buddha. Hva slags benevnelse du enn gir det, så eksisterer denne opprinnelige virkelighet. Den kan ikke fattes fullt ut av menneskets begrensede ånd. Vi kan nok vite noe om denne opprinnelige virkelighet, men fordi vi er mennesker, fordi vi er begrenset, kan vi ikke fullt ut forstå det ubegrensede. På den måten kan vi bare ha en delvis åpenbaring av den fulle sannhet.

Den andre viktige forutsetning følger av den første. Hvis den opprinnelige virkelighet eksisterer og ikke kan fattes, da er ingen teologisk utforming av den i det hele tatt mulig. Alle religioner er bare forsøk på å kjenne Gud, de kan aldri fullt ut forstå Ham. På den måten er religionene stykkevis åpenbaringer av den opprinnelige virkelighet. Ingen religion kan våge å holde seg selv frem som den enestående og endegyldige religion. Det er her hinduismen utfordrer kristendommens absolutthetskrav. Vi kan bare ha tolkninger av den opprinnelige virkelighet, la oss derfor være tolerante mot hverandre! La ingen religion bekjempe noen annen, for selv den reneste av religionene er bare en delvis åpenbaring av guddommen! Toleranse er nøkkelordet, ikke religiøs forblindelse, ikke religiøs imperialisme (det å få en annen til å tro det samme som man selv tror), men å møte med sympati og forståelse et annet menneskes tro og være tolerant mot ham!

Den tredje grunnleggende forutsetning er at alle religioner er ens på den måten at de bare delvis er sanne. Dette punkt er viktig, fordi Vestens kritikere ofte fordømmer Østens filosofer når de sier at alle religioner er like. Menn som Radhakrishnan og andre har forstand nok til å vite at religionene har forskjellig

lære, og de gjør derfor ikke krav på at det er identisk likhet på alle områder mellom religionene. Men det viktigste som blir hevdet, og som meget ofte blir mistolket, er dette: at alle religioner er like på den måten at de bare er stykkevis åpenbaringer av sannheten. Derfor kan vi ikke resonnerer på den måten at en religion alene er de andre religionene overlegen. Den samlede sum av alle religioner vil være bedre enn noen enkelt religion. Denne lære har ført til en hel del synkretisme, og den hinduiske ånd er helt igjennom synkretistisk. Når buddhismen kommer og bekjemper hinduismen, så absorberer hinduismen den og gjør Buddha til en av *avatarene*, en av inkarnasjonene, og driver buddhismen ut av India. Den har en veldig absorberende makt, og den forsøker å gjøre det samme med kristendommen i dag. Den vil gjøre Jesus Kristus til en av *avatarene*, en av inkarnasjonene, og derigjennom oppta Ham i gudenes panteon.

Endelig lærer hinduene at uansett hvilken religion man har (og man har full rett til å velge hvilken som helst religiøs tro man måtte ønske), så må man være klar over at det man tror, ikke er den fulle sannhet. Det viktigste er å tilegne seg en hinduisk livsstil, hindu dharma, de gjerninger en hindu bør gjøre, det liv en hindu bør føre, det som er det nyttigste av alt. På den måten blir hinduismen en meget sterk pragmatisk religion.

Alle religioner i verden har tre elementer: troen, kulten og kulturen.

Konfesjonen er det du tror, det religionen lærer, trosbekjennelsen i en religion. På dette punkt har hinduismen de viktigste forutsetninger, men ingen utformet trosbekjennelse, som den apostoliske eller nikenske trosbekjennelse.

For det andre har den *kultus* — ritene, ritualene, tilbedelsesformen, og det er her hinduismen i dag prøver å reformere seg selv. Den blir ikke mer og mer polyteistisk, den blir mer og mer teistisk. Når Mahatma Gandhi sitter og tilber, og synger: «*Ram, ram, sita ram*», da er det en personlig guddom han tenker på. I sin kultus har hinduismen i dag forlatt meget av sin avgudsdyrkelse. Avgudstilbedelse er vel og bra for det menneske som

ønsker noe som kan hjelpe ham å tenke på Gud. Selv den primitive hindu vil kunne ha noe som kan dra ham mot tanken på Gud. Men den hindu som har utdannelse (og åndelig sett ikke trenger disse hjelpemidler, disse forestillinger, disse avguder), han legger avgudene bak seg. Avgudsdyrkelsen forsvinner gradvis. Templene blir åpnet for de kasteløse. Inntil nylig hadde ingen kasteløs mann lov til å gå inn i et hindu tempel for å tilbede, og mange kristne misjonærer har kritisert dette. Hinduismen er blitt vekket i sin samvittighet, og i dag er alle templer ved lov åpne både for høykastefolk og kasteløse. Mange kultusreformer er blitt satt i verk.

For det tredje: *kulturen*. Folkets religiøse kultur, den litteratur som er skapt i stor utstrekning for å anbefale hinduismen til det indiske folk, blir det lagt stor vekt på i dag. Det gjelder religiøs litteratur, musikk, tenkesett, livsformer og levesett, fornyelse av musikk, fornyelse av dans, fornyelse av gammel litteratur. Alt dette hører hjemme i kulturens rike, og her har det foregått mange reformer. Det viktigste man må merke seg er dette: Mens disse reformer skjer i den ytre synskrets, så er det ikke foregått stor forandring i selve hjertet av hinduismen, i dens indre kjerne, dens trosinnhold. I kultus er det riktignok store endringer, men ikke i kulturen. Det hinduiske livssyn kan forandres, men den hinduiske livsform må ikke forandres. Og det er en uhyre stor forskjell mellom disse to. I den innerste kjerne er det altså ikke foregått store forandringer, og hinduismen vedblir å leve gjennom århundrer mer og mindre på samme måte.

Den mann som har gjort mest for å popularisere hinduismen, er Indias president, Radhakrishnan, filosofen. I lang tid hadde han en lærestol i Østens religioner ved Oxford Universitet, og han har skrevet en lang rekke bøker og anbefalt hinduismen til alle mennesker i verden.

Radhakrishnan legger for tiden vekt på tre ting. Det første er at mennesket ikke er det absolutte i seg selv. Mennesket finner den fulle tilfredsstillelse i Gud, og mennesket er menneske bare når det kommer til erkjennelse av Gud og lever et liv i samfunn med ham på en slik måte at forskjellen «jeg» og

«du» ikke lenger eksisterer. «*Tut tum asi*», «Du er ett i Ham.» Altså, mennesket har ingen eksistens i seg selv, men må leve i Gud. Og skjønt det ikke fullt ut kan fatte Ham, så kan mennesket iallfall delvis kjenne Ham, og mennesket er menneske bare når det kommer inn i dette fellesskap med Gud, når forskjellen mellom mennesket og Gud opphører og de to er blitt ett.

For det andre – og dette følger av det som er nevnt ovenfor – er det nødvendig å arbeide mot et verdenssamfunn. Vi taler om De Forente Nasjoner og et verdenssamfunn, og her har vi en hindu filosof som har fremhevet dette i sine skrifter i mange år. Den greske og den romerske verden la vekten på fornuften. Den hebraisk-kristne verden la vekten på en personlig guddom. Den hinduiske verden legger ikke vekten på fornuft, for du kan ikke med ditt sinn gripe Gud, ikke engang en personlig gud, fordi du aldri kan vite om Gud er en person. Du kan bare tro at Han er en person, fordi du selv er en person. Slik understreker den hinduiske verden at det finnes en iboende gud, en gud som har bolig i deg. Erkjenn denne gud og gå inn i et verdenssamfunn med alle de som også erkjenner ham! Derfor må alle religioner samarbeide og ikke bekjempe hverandre. Alle religioner er så allikevel ufullstendige. Den fullkomne religion er ennå ikke oppstått. Hvorfor da snakke om at en religion er endegyldig? Hvorfor kan ikke religionene, i stedet for å bekjempe hverandre, samarbeide for å opprette verdenssamfunnet?

Det tredje trekk som særpreger Radhakrishnans skrifter, er den veldige appell de inneholder om respekt for alle religioner. Igjen og igjen understreker han at tegnet på en kultivert person er respekt for religionene og ikke intoleranse og religiøs forblin-delse overfor dem. For fire år siden møtte en stor konferanse av verdensreligionene i New Delhi, og Radhakrishnan sa følgende under dette møte: «Hvis denne konferanse skaper respekt hos deg for andre religioner og andre mennesker og får deg til å forstå at det ikke finnes noen utvalgt rase, noen utvalgt nasjon, noen utvalgte individer, men at enhver av dem har i seg muligheten til å vokse med det guddommelige, da har denne konferanse gjort sin nytte og oppnådd noe.» Her ser vi hvordan det

hele vender seg i mot et utvalgt folk, mot åpenbaringsreligion, fullkommen religion etc. Det er mange mennesker, også i Vesten, som er tiltrukket av denne form for religiøs filosofi, av respekten for andre religioner, av viljen til å virkeliggjøre det verdenssamfunn hvor religionene i steden for å forsøke og erstatte hverandre vil begynne å utfylle hverandre.

Jeg går nå over til den andre store konkurrent til kristendommen, nemlig *islam*.

Det er i dag 375 000 000 muslimer i verden. Det er en kompakt blokk som strekker seg fra Tyrkia ned til Pakistan med Indonesia på den ene siden og India i mellom. Islam er ingen fremmed religion for kristne mennesker. Vi kan bare tenke på korstogene og alle de blodige kriger som kristne utkjempet mot islam. Islam skjøt vekst på en tid da den arabiske verden var sterkt degenerert og tilba 360 avguder, en avgud for hver dag. Da Muhammed steg frem, var han naturlig nok en bitter motstander av avgudsdyrkelse, og muslimen av i dag er kjent for sin brennende iver som avgudsstormer. Under hele striden mellom islam og hinduismen i India har muslimene alltid ødelagt avguder, mens hinduerne har skapt nye.

Man kan forstå årsaken til denne sterke motstand mot avgudsdyrkelse. Muhammed hadde, blir det sagt, mange åpenbaringer gitt ham av St. Gabriel, og han forkynte disse åpenbaringer som sannhet. Disse sannheter er skrevet ned av hans disippel Abu Bekr, og boken med nedtegnelsene er *Koranen*, muhammedanernes hellige bok. Ordet «islam» betyr «lydighet mot Gud — skje ikke min vilje, men Din», og islam betyr lydighet mot Allahs bud.

Muslimens fem viktigste plikter er disse:

For det første må han tro at det er ingen gud uten Allah, og han må tro at Muhammed er Allahs profet. Ingen gud uten Allah — intet trinitarisk gudsbegrep. Dette er en av de ting vi som kristne står overfor når vi skal forsøke å utbre vår religion blant muhammedanerne, — en absolutt unitarisk forestilling om Gud som ikke har noe å gjøre med vår tro på den treenige Gud, Fader, Sønn og Hellig Ånd.

For det andre må muhammedaneren be fem ganger om dagen. Undertiden gjør han skam på oss kristne. Jeg har reist på indiske tog i en annenklasses kupé med en håndfull muhammedanere, og klokken seks om kvelden, uansett hvor toget befinner seg, såsant det er en muhammedaner i din kupé, vil du se ham rulle ut sin bedematte, legge den ned, knele med ansiktet vendt mot Mekka og forrette sin bønn. Han bryr seg ikke om hvorvidt andre betrakter ham eller ler av ham. Han skammer seg ikke over sin religion. Han må be, be med ansiktet vendt mot Mekka, fem ganger om dagen.

Den tredje plikt for enhver muhammedaner er å gi almisser, å vise barmhjertighet. Muhammedanerne er kjent over hele verden for sin gjestfrihet. Har du engang spist salt i en muhammedaners hjem, kan du aldri bli myrdet av ham!

Den fjerde viktige ting du må gjøre som muslim, er å faste hele ramzan måned, faste fullstendig hele dagen. Ikke en matmule må du ta til deg. Først om aftenen, etter en bønn, kan du bryte fasten. En måned med faste og bønn er pålagt alle muhammedanere.

Og endelig, enhver muhammedaner skal, hvis mulig, foreta minst én pilgrimsreise til den hellige by Mekka.

Det finnes to hovedretninger: sunnittene som holder på valg av sitt kalifat ad demokratisk vei, og sjiittene som velger sitt overhode ved arverett.

To former for islam er de herskende i verden i dag. Den ene er sufismen som er den mystiske islam, den andre er bahaismen med bahai-templer også i Vesten.

Islam skiller ikke mellom kirke og stat. Å tale om adskillelse mellom disse to er galt, fordi de to er ett. Pakistan er en muhammedansk stat. Det finnes ingen statskirke, det er bare en kirkestat. De to er ett.

Hva er så muhammedanismens store tiltrekning for menneskene? Dens uhyre enkle trosgrunnlag. Ingen teologiske spekulasjoner som i hinduismen eller i de kristne trossamfunn, bare noen meget enkle plikter som et menneske skal gjøre og leve i: tilbe én gud, gi almisser, be, faste, om mulig dra til Mekka —

en enkel religion. Å drikke er forbudt. Den som smaker alkohol er ingen sann muhammedaner. Den som bøyer seg for tre og stein, kan ikke være en muhammedaner.

Den andre sterke side ved islams appell og utfordring til kristendommen er at det bare finnes én gud, nemlig Allah – ingen avguder, ingen mellommann, ingen andre personer i guddommen, men én gud.

Den viktigste appell, den tredje, som islam retter til hele verden i dag, er dens understrekning av brorskapet. Jeg må si at av alle religioner jeg kjenner, er islam den eneste som ikke bare bekjenner brorskapet, men også praktiserer det. Jeg skulle ønske jeg kunne si dette om kristendommen, men det ville ikke være sant. I islam finner du et absolutt brorskap, og muhammedanerne er stolte av dette faktum. Det er en av grunnene til at islam i dag sprer seg hurtigere enn den kristne religion. Derfor er dens utfordring så mektig til kristendommens talsmenn som preker brorskap mellom menneskene som Guds barn, men sjelden praktiserer det.

Jeg går over til den tredje store religiøse konkurrent, *buddhismen*.

Buddha var en hindu-prins fra et førsteklasses indisk hjem. Han vokste opp der og så megen lidelse. Han så en syk mann. Han så en gammel mann bli innhentet av alderdommen. Han så en død mann. Og han så en mann som hadde gitt avkall på verden, munken. Synet av disse fire menn uroet ham. Han var født i et fyrstelig hjem. Han kjente ikke lidelsen, og her var en syk mann, her var en død mann, her var en gammel mann, her var en mann som hadde gitt avkall på alt i livet. Kanskje den siste mannen, som var en munk, var den virkelig lykkelige mann? Og så begynte han å løsgjøre seg fra verden og følge noe som kunne gi ham absolutt fred i sinnet. Da kom den store åpenbarelse under bo-treet: «Fra godt kommer godt, fra ondt kommer ondt.» Altså, det er ingen gagn i avguder. Det er ingen gagn i hellige bøker. Det er ingen gagn i riter.

Den grunnleggende tese i buddhismen er denne: All eksistens

medfører lidelse. Hvis du er et menneske, er du født til å lide. All lidelse kommer av uoppfylt begjær. Vi begjærer dette og vi begjærer hint, og når vårt begjær ikke kan oppfylles, lider vi. Min nærmeste nabo har en Cadillac og jeg har bare en Ford, jeg må skaffe meg noe bedre enn en Cadillac for å bli bedre enn min nabo. Når jeg ikke kan oppnå det og mitt begjær ikke er oppfylt, lider jeg. All lidelse skyldes begjær, og all lidelse vil opphøre bare hvis mennesket ikke går rundt og begjærer selvisk dette og hint for seg selv. Hvis du kan sette tilside alt ditt begjær, da vil du nå fram til den opphøyede sinnstilstand som kalles *nirvana*, en tilstand av fullkommen fred i sinnet og helt uten begjæret. Derfor er det ingen gagn i å dra på pilgrimsferd, å plage sitt legeme eller å tro på kasten.

Buddhismen begynte som en protestbevegelse i hinduismen mot kastevesenet. Et menneske blir ikke en bramener fordi om han er født i en bramener-familie. Den som har sannhet og rettferdighet i seg, han er en bramener.

Buddha sier: «Min lære kjenner ingen forskjell mellom høy og lav, rik og fattig. Den er som himmelen som har plass for alt. Den er som vannet som overskyller alt.»

En gang hadde han en samtale med en kvinne som trakk opp vann av brønnen. Dette er en parallell til vår Herres samtale med den samaritanske kvinnen. Han ba henne om vann, og hun sa: «Jeg er en kasteløs. Hvordan skal jeg kunne gi deg vann?» Da sa han til henne: «Min søster, jeg spurte deg ikke om din kaste eller familie. Jeg ba deg om vann hvis du kan gi meg det. For den som har kjærligheten i seg, er hele verden en eneste familie.» Slik forkynte han det brorskap som ikke kjenner kasteforskjell.

Han sier at Gud ikke kan fattes, hvorfor skal man da bry seg om Brahma, hva hans fortrinn er, hvorvidt han er en *nigurna brahma*, en brahma uten kvalifikasjoner. Alt dette er unyttige spekulasjoner. Bry deg ikke med det. Følg buddhismens åttedelte vei.

Hva er buddhismens åttedelte vei? Rett tro, rett beslutning, rett tale, rett handling, rett arbeid, rett strev, rett tanke og rett

fordypelse. Tro, beslutning, tale, handling, arbeid, strev, tanke og fordypelse, — hvis du følger denne åttedelte vei, vil du oppnå lykke i ditt liv.

Det er to hovedretninger i buddhismen. Den ene kalles mahayana-buddhismen. Den finnes på Formosa, i en viss utstrekning i Singapore og Malaya, i China, i Korea, i Japan etc. Det er den nordlige buddhisme. Denne buddhisme har opphøyet Buddha til guddom. Den tror på bønner til ham. Den tilber Buddha, skjønt han var den som fornektet guddommen, iallfall i den utstrekning at han ikke visste om Brahma eksisterte siden ingen kan kjenne ham. Likevel er Buddha selv blitt en guddom og blir tilbedt i mahayana-buddhismen.

Så er det den sørlige buddhismen som finnes i Thailand, i Malaya, i Burma og på Ceylon. Den kalles hinayana-buddhismen. Det finnes ingen guddommeliggjøring av Buddha i denne buddhisme, men du vil merke ganske stor innflytelse fra hinduismen, fordi India ligger så nær Ceylon.

Hva er den store utfordring til kristendommen fra buddhismen? Det er tre store utfordringer i dag. Den ene er at buddhismen utfordrer aktivistisk kristendom. Fra morgen til kveld gjør vi det ene eller det andre. Vi eksisterer, men vi lever ikke. Og buddhismen sier: «Hvorfor ikke bli litt mer kontemplativ? Hvorfor ikke ta tid til å meditere?» Et stort antall meditasjonsentra er åpnet av buddhister på steder som Vipathanas og Lokiasamitas, hvor man hengir seg til alle slags legemsøvelser. Buddhistene sier til de kristne: «Hvorfor kjenner ikke dere til noe av dette? Hvorfor kommer dere ikke og lærer selvkontroll ved disse sentra, og ikke bare lærer selvkontroll, men oppnår den overnaturlige styrke som vil komme gjennom disse øvelser og gjennom meditasjon?» Slik blir aktivistisk kristendom utfordret.

For det andre gjør buddhismen krav på å være en fornuftsreligion. I buddhismen er det ingen overtro, intet filosofisk tankesystem. Mange vitenskapsmenn fremhever i dag buddhismen. Mens kristendommen blir angrepet for å være en religion med mange uvitenskapelige antagelser og ubekreftede teolog-

iske dogmer, får buddhismen lovord som den enkle fornuftsreligion uten overtroiske forestillinger.

Buddhismens tredje utfordring til kristendommen i dag er at den representerer det eneste håp om å skape fred på jorden. U Nu, tidligere statsminister i Burma, spurte meg: «Hva gagn er det i at kristne møttes i Kirkenes Verdensråd og kom sammen i Evanston i 1954 for å fordype seg i Kristus som verdens håp? Hvordan kan Kristus være verdens håp når nasjoner som har praktisert Hans lære i så mange hundreår har ført to blodige kriger og forbereder seg til en tredje? Det eneste som kan gi verden fred, er buddhismen, godviljens og fredens religion». Og han tilføyet: «Har jeg ikke bygget en buddhist-pagode like utenfor Rangoon? Hvis du kommer dit, vil du forstå at buddhist-pagoden betyr fred. Det er en freds-pagode.»

På den måten er buddhistene ett med alle mennesker i verden som lengter etter fred, og de sier at veien til fred går gjennom buddhismen og ikke gjennom kristendommen.

Jeg har skissert — i store trekk — utfordringene fra ikke-kristne religioner. Jeg har ikke pekt på hvordan disse utfordringer kan bli imøtegått. Det vil være et tema for et eget foredrag, — nei, for en bok. Men min orientering ville ikke være fullstendig hvis jeg hadde talt om utfordringene uten å antyde hva vi bør gjøre for å komme de ikke-kristne i møte og vinne dem for Kristus.

Hva som ovenfor er sagt, har gjort det klart at vi skal møte dem med sympati og forståelse og ikke se på dem med forakt som hedninger. Deres religioner har bestått tidens prøve og har overlevet. Det er mange verdifulle sider ved dem. Disse religioner har gjennomgått reformer og er blitt fornyet. Vi burde studere dem med tålmodighet og vise at vi forstår deres lære når vi konfronterer deres tilhengere med Kristus. Ikke lenger overfladisk og ensidig sammenligning og fordømmelse, men tålmodig studium, sympati og forståelse er det som trengs.

Det er ørkesløst å trekke sammenligninger og derigjennom håpe på å vinne noen for Kristus. Alt vi kan gjøre, er å konfrontere menneskene med Kristus. Han er *veien, sannheten og livet*.

Uten å gå på akkord med det avgjørende og enestående ved denne Kristus, forkynner vi Ham korsfestet i ydmykhet og kjærlighet. Dette er alt vi vet, og dette er alt vi kan gi til andre.

Fremfor alt, livet forteller om liv. Er det noen kraft i Kristus, burde det og må det vise seg i de kristnes liv. Ellers vil vår påstand om en enestående Kristus være tomt skryt. Når alt kommer til alt kan ikke vi omvende. Det er Den hellige ånds gjerning. Alt vi kan gjøre er å lede menneskene til Kristus. Vi er bare veivisere. Han omvender, han skaper det kristne fellesskap, for han er Veien, Sannheten og Livet. I Jesu navn skal hvert kne bøye seg, og hver tunge skal bekjenne at Jesus Kristus er Herre til Gud Faders ære.

(Oversatt av Ruth Erlandsen)